Temahæfte

Ind i Billedanalysen

Med malerier fra Statens Museum for Kunst

Lærerhjælp

Christen Købke, 1836

Navn: **Klasse:**

Opgavemappen.nu ©

Præsentation

Man siger, at et billede fortæller mere end tusind ord. Når vi undersøger billeder, er det dog ikke ligegyldigt, hvilke ord vi benytter – vi skal benytte *fagord*, som er ord, der er knyttet til et bestemt fag. I dette hæfte kan du lære at skille kunstbilledet ad i forskellige dele ved hjælp af fagord. Det er nyttigt, når du gerne skal kunne fortælle om billeder – både i kunstbilledet, som vi fokuserer på her, og i reklamer og film bruger man billedanalysens fagord. Det første man altid kan undersøge, er kunstbilledets fakta via hv-ordene *hvem*, *hvad*, *hvornår* og *hvordan*. Det bør man typisk besvare som en **PRÆSENTATION** af billedet.

Hvem	Kunstneren	Hvem har fremstillet billedet?
Hvad	Titel Materiale, Størrelse	Har det en titel? Hvad består det af? Er der anvendt en særlig teknik? Kunstbilleder er fx ofte *olie* på *lærred.* Hvor stort er det?
Hvornår	Årstal	Hvornår er billedet malet? Og måske viser billedet en bestemt historisk begivenhed?
Hvordan	Kontekst	Er billedet et loft- eller vægmaleri, eller er det et lille portræt på et museum? Findes billedet i flere eksemplarer?

Opgave 1

Skriv *præsentationen* af billedet fra forsiden i felterne. Søg på nettet eller få information ved at følge QR-tag:

Hvem	Christen Købke
Hvad	Parti af Østerbro i morgenbelysning, maleri, olie på lærred. 106x161 cm
Hvornår	1836
Hvordan	Udstillet på Statens Museum for Kunst

Analyse

Når billedet er præsenteret, skal du i gang med selve **ANALYSEN**. Analyse betyder 'at skille ad' og billeder har mange elementer som man kan opdage og derefter vælge at fortælle om. I det følgende skal du se på forskellige billeder, der viser de dele du skal lede efter, når du analyserer billeder.

Når du er i gang med at dele et billede op i forskellige elementer, kan det være svært at huske de forskellige fagord, der kan benyttes. Som udgangspunkt kender du dog sikkert til **MOTIV, TEMA** og **DYBDE** og det er gode steder at starte, for motivet beskriver det, der på afstand kan ses på billedet og dybden handler om hvad der er *forgrund*, *mellemgrund* og *baggrund* i selve billedet. Det er ikke alle billeder, der har disse 3 dybder.

MOTIV & TEMA

Motivet er *'det som billedet forestiller'*, fx en vase på et bord, en mand med en paraply eller et hus på landet. På forsiden af temahæftet kan du fx se "et bybillede" med "*en gade med mennesker, en hestevogn og nogle køer, der går på vejen*". Du kan også se at: "*der er dagslys og at det er sommer*". Motiv afslører også tema igennem fx *miljø* – om det er rigt eller fattigt eller om der er andre modsætninger? Måske imellem personer?

Hvis du skal beskrive et moderne billede, der mest består af former, kan det ofte beskrives ved at have organiske og/eller geometriske Former.

DYBDE: forgrund, mellemgrund og baggrund

Dybden består af forgrund, mellemgrund og baggrund. Hvis du har set et 3D-billede, har du set et billede med elementer, der er placeret tæt på og andre dele, der er længere væk. Tættest på publikum er *forgrunden* og fjernest er *baggrunden*. Imellem disse er *mellemgrunden*.

Opgave 2

Se på billedet og beskriv *motiv, temaer*, samt *forgrund, mellemgrund* og *baggrund* på næste side.

P.C. Skovgaard, 1854

Husk at beskrive dine fund finder så detaljeret som muligt. Hvis du følger linket, har du mulighed for hjælp til at undersøge billedet nærmere.
http://opgavemappen.nu/?page_id=2466

Begreb	Beskrivelse
Motiv & Tema(er)	Stor by (venedig), Kanaler, sommer og afslappet/rolig stemning med små skibe (gondoler)
Forgrund	Stenvæg med kirsebær (snack) og potteplanter
Mellemgrund	Kanalen med byen omkring. Eneste aktivitet er 2 både, der begge sejler ned ad kanalen mod baggrunden.
Baggrund	Byens centrum med stor katedral (formodentlig Marcuskirken?)

Personer

I mange malerier spiller **PERSONER** en vigtig rolle i motivet. Personer kan udføre *handlinger*, der skal lægges særligt mærke til, eller deres *gestik* (kropssprog og kropsholdning) kan pege på elementer af billedet, så det må forstås i forhold til personen i billedet. Personers *mimik* (ansigtsudtryk og blikretning) fortæller meget om personerne, fordi vi kan se, hvad en person er interesseret i og måske udtrykker en bestemt følelse omkring.

Det *tøj* en person har på fortæller også hvem og hvad personen er. Der kan være tale om uniformer eller meget dyrt eller fattigt og slidt tøj. Det vil fortælle noget om de personer vi ser på billedet og måske deres forhold til hinanden.

Når en person medvirker på et billede, er det i en bestemt *beskæring*. En person kan fx være en figur i et landskab og så vil personen være i supertotal (total betyder 'det hele' og det er personerne vi tænker på). Hvis man kan se hele personen, men ikke meget andet er det total. Hvis man ikke kan se hele kroppen, er personen i halvtotal. Er vi kommet så tæt på personer i billeder, at det mest er deres hoveder vi ser, er det halvnær. Er billedet helt tæt på personen som fx pupillen i et øje er det ultranær.

PERSONER

Handlinger
Hvilke handlinger er i gang på billedet – hvilken fortælling ser vi?

Gestik
Kropssprog og kropsholdning. Kan udtrykkes bevidst og ubevidst hos personerne.

Mimik
Ansigtsudtryk viser personernes reaktioner og intentioner i forhold til det der foregår.

Tøj
Tøj kan vise status og positioner i samfundet som fx rig eller fattig, uniformer og andet.

Beskæring
Supertotal
Total
Halvtotal
Halvnær
Nær
Ultranær (Close up)

OPGAVE 3

Se på billedet på næste side og udarbejd en grundig beskrivelse af personerne i billedet. I skal vise at I kan bruge fagbegreberne om personer i jeres beskrivelse. Beskrivelsen skal fylde ca. 1 side og skal skrives ind på computer, samt sendes til jeres lærer.

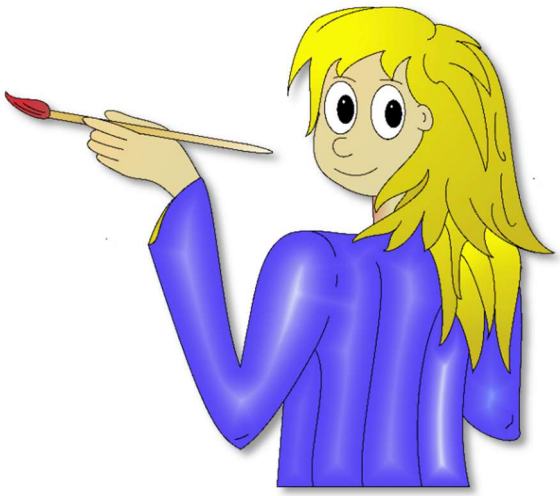

Otto Haslund, 1887

https://open.smk.dk/artwork/image/KMS1306?q=koncert&page=0&modal=true

Noter:

Der er i alt 10 børn i billedet. Tøj: Alle børnene er klædt i periodens pæne tøj, der viser velstand. Gestik: Centralt er 3 unge piger i gang med klaver og sang, de dirigeres (med pensler) af jævnaldrende dreng, der står på en skammel. Til højre står endnu en dreng, der umiddelbart er 1 år ældre end de andre. Han læner sig op ad klaveret som afslappet tilskuer.

I venstre side af maleriet er der i baggrunden en dreng der prøver at læse. Han holder hænderne for ørerne. I forgrunden står en pige og ser på maleren (?) imens hun holder en barnevogn, hvor der ligger par (tvillinger?) børn. Det ene barn har åben mund og strækker armen et gab/eller gråd? Centralt i forgrunden sidder en pige (grøn kjole), der roder med en pensel og et kar med pulver/sand.

Alle børnene kan ses i total.

Komposition

Det næste skridt du kan tage i billedanalysen, er at se på billedets **KOMPOSITION**. Komposition handler om sammensætningen og placeringen af de forskellige dele i billedet.

Et billede kan fx have en *cirkelkomposition*, en *trekantskomposition*, en *symmetrisk* komposition eller en asymmetrisk komposition og være en komposition over *det gyldne snit*. Et billede kan også være *abstrakt* og så er det ikke altid nemt at se, hvad billedet forestiller.

Mange billeder vil bestå af flere kompositioner samtidigt, men en eller to kompositioner vil være dominerende og derfor ekstra værdifulde at undersøge og forklare i en analyse af billedet.

Cirkel komposition

En cirkelkomposition har de vigtigste elementer placeret cirkulært på billedet. *Den cirkulære komposition skaber et roligt billede*.
En Cirkelkomposition kan også være trukket ud i en oval.

Symmetri / asymmetri

En symmetrisk komposition betyder at elementer kan spejles i andre elementer jævnbyrdigt på billedet, hvilket giver balance og ro. Der kan omvendt også være stor forskel på balancen af forskellige elementer, så er der tale om asymmetri og sandsynligvis dynamik. *Diagonale* linjer og *kælkede* linjer forekommer ofte ved asymmetri.

Trekants komposition

Trekantskompositionen findes i 2 versioner – med tyngde nedad og med tyngde opad. *Hvis tyngden er nedad skaber det en ro* i billedet, imens billedet med *tyngden opad skaber et uroligt billede*. En skævvinklet trekantskomposition med tyngde opad kan ligefrem skabe en ubehagelig stemning hos tilskueren.

Det Gyldne Snit

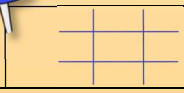

Det gyldne snit er en komposition, hvor elementer er placeret efter et matematisk princip. Punkterne placeres ved et gitter, der ligger ca. 5/8 fra billedets kanter. Ved en komposition efter det gyldne snit er der typisk elementer, som er i fokus i de forskellige dele. Der hvor linjerne mødes, i det gyldne snit, placeres ofte vigtige detaljer.

Abstrakt komposition

Nogle billeder består af meget abstrakte figurer og hvis disse har 'naturlige' træk, er det en organisk komposition og hvis de består af kantede 'unaturlige' figurer, er det en geometrisk komposition.

Opgave 4

På følgende side er en række billeder. Giv din vurdering og forklaring af hvilke kompositioner, du kan se i de enkelte billeder.

Billede	Komposition Hvilke kompositioner mener du er dominerende i billederne? Skriv noter og snak med en makker.
	Symmetri/asymmetri
	Abstrakt komposition
	Cirkelkkomposition
	Trekantkomposition
	Det gyldne snit

Perspektiv & Linjer

Mange billeder har en *synsvinkel* eller et **PERSPEKTIV** på de elementer, der er placeret i billedet. Der er tre perspektiver. Måske kender du til *fugleperspektiv*, hvor tingene ses lidt fra oven. I *normalperspektivet* ses billedelementer forfra i en vandret vinkel og i frøperspektivet ses det fra neden.

LINJER i billeder kan fx give billedet dybde ved hjælp af *overlap*. Linjer er ikke altid tydelige som en vej der forsvinder i horisonten, fordi det fx kan være en række træer eller mennesker, der skaber 'en linje' i billedet. Ved at følge linjerne til forsvindingspunktet bliver motivets dele mindre og derved skabes dybden i vores opfattelse af billedet. Forsvindingspunktet ligger altid på horisontlinjen.

Det er de naturlige elementer i et billede, der peger mod forsvindingspunkter, fx en vej, en mur, huse, træer eller som kanalen i Canal Grande.

Horisontlinjen er linjen, hvor himmel og jord mødes. Horisontlinjen kan være skjult eller helt væk, hvis det er et abstrakt maleri. Ligger forsvindingspunktet midt i billedet er der tale om 'centralperspektiv', men placeres forsvindings-punktet ude i siden eller helt ude af billedet, kaldes det *'spatial flight'*.

PERSPEKTIV
Et billedes perspektiv er en synsvinkel. Der er fugleperspektiv, normalperspektiv og frøperspektiv.

Fugleperspektiv har den effekt, at dele af billedet fysisk ser mindre ud end de er og derfor virker ufarlige eller ligefrem sårbare.

Frøperspektiv har den modsatte virkning – dele af billedet virker større eller mere farlige end de ellers normalt ville bemærkes som i *normalperspektivet*.

Overlap *ses* når en genstand er placeret foran en anden og derved skaber dybdeperspektiv.

Centralperspektiv skaber ro og ses hvis forsvindingspunktet ligger på midteraksen af billedet. Er forsvindingspunktet ude i siderne hedder det **spatial flight**. Forsvindingspunktet kan godt ligge helt uden for billedets ramme.

LINJER
Ved nogle billeder ender flere af de linjer der skaber dybde i et **forsvindingspunkt**, som er stedet hvor horisontlinjen støder på de linjer der skaber perspektiv.

Diagonale linjer er dynamiske

Horisontlinjen er den linje, der viser, hvor himmel og jord møder hinanden.

Lodrette linjer som fx højhuse og træer skaber dynamik i billedet.

Vandrette linjer skaber ro, fx en mark med tydelig horisontlinje.

Kælkede linjer er skrå og skaber dynamik, liv og uro.

Buede linjer er cirkulære og skaber dramatik

Opgave 5

Sæt begreber og fagord om perspektiv og linjer på billedet på næste side. Skriv også forklaring i feltet.

Du skal vise og forklare:
1: Forsvindingspunktet
2: Spatial flight
3: Horisontlinjen
4: Lodrette linjer
5: Kælkede linjer
6: Overlap
7: Diagonal

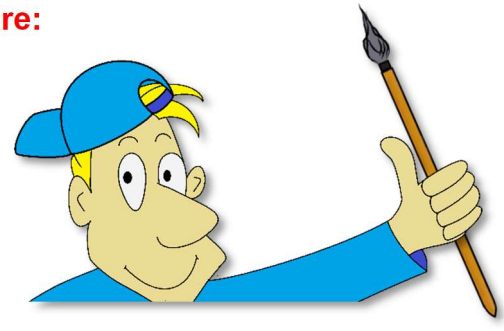

Overlap

Spatial Flight

Se billedet uden markeringer

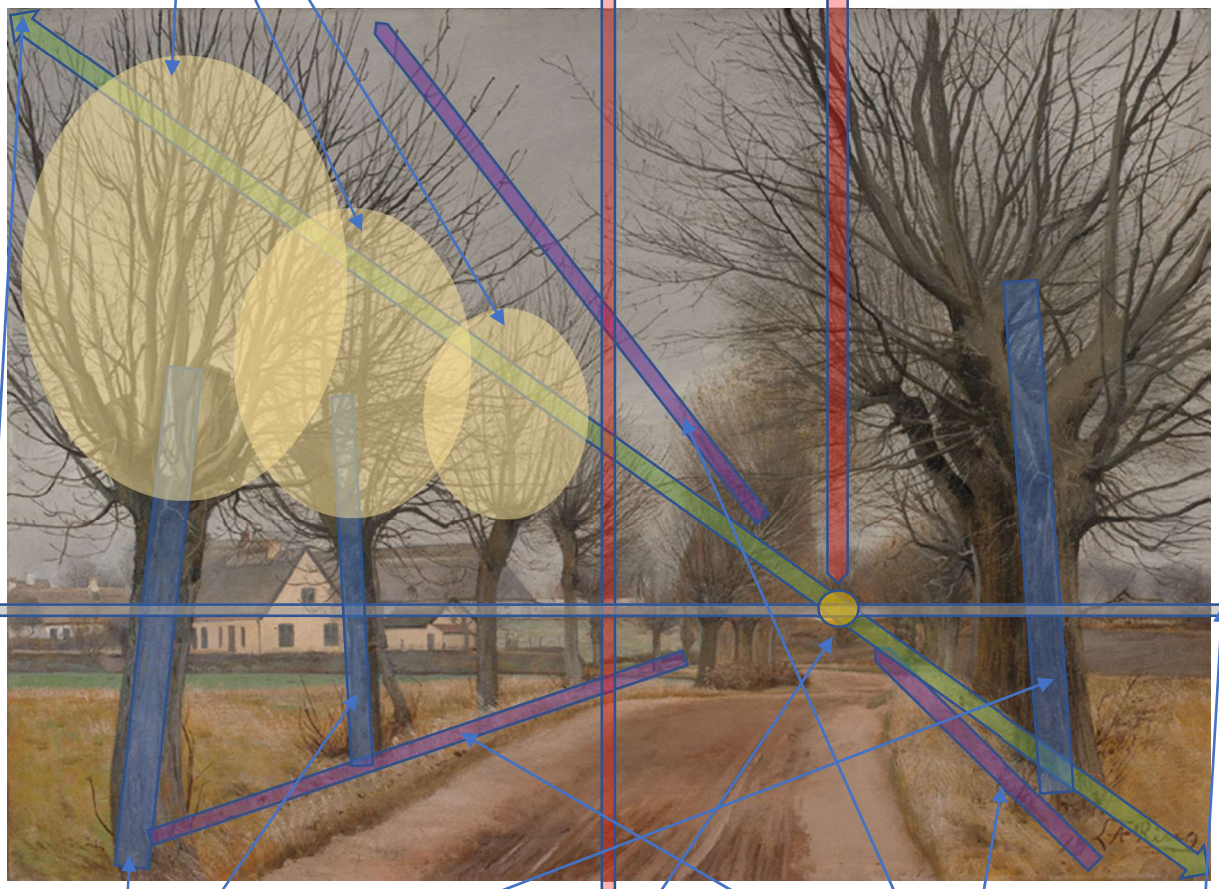

L.A. Ring, 1898

Lodrette linjer

Forsvindingspunktet

Kælkede linjer

Diagonal

Horisontlinjen

Farver & Lys

Naturligvis er **FARVER** et vigtigt element i billeder. Farverne kan deles op i forskellige grupper: *primære*, *sekundære* og *tertiære*.

De grundlæggende og vigtigste farver er blå, rød og gul. De kaldes for primærfarver, fordi de er grundlaget til at blande forskellige farver af.

Hvis man blander 2 primærfarver, får man en sekundær farve, som kan være enten grøn, violet eller orange alt efter hvilke farver, der blandes (se fakta boks).

Den tredje grad af farveblanding hedder de tertiære farver og er en blanding af en primær og en sekundær farve: gul-grøn, blå-grøn, blå-violet, rød-violet, orange-rød & orange-gul.

Farver kan også defineres ud fra om de er varme eller kolde farver. Jo lysere en farve er jo koldere er den imens den bliver varm ved at den er mørk. Farver kan gøres lyse ved at blande med hvid, imens de bliver mørkere ved at blande med sort.

FARVER

Primære
RØD, GUL og BLÅ er de primære eller grundlæggende farver, som kan bruges til at blande og fremstille de sekundære farver.

Sekundære
De sekundære farver fremstilles ved en ligelig blanding af 2 af de primære farver.

De sekundære farver er:

GRØN (blanding af gul & blå)

VIOLET (blanding af blå & rød)

ORANGE (blanding af rød & gul)

LYS

Naturligt <-> **kunstigt** lys
Naturligt lys er sol-, stjerne- eller stearinlys.

Belysningslys
Lyskilde fra en lyskilde på eller udenfor billedet (fx en lampe eller en elektronisk skærm)

Sendelys
Lys som udsendes af noget overnaturligt

Clair Obscur
Et urealistisk lys, som fremhæver et element i billedet

Selve **LYSET**, der er i et billede, kan derfor påvirke om farverne opfattes som varme eller kolde farver, da hvid og sort benyttes til at justere lyset.

Genstande og objekter kan være belyst med et naturligt lys som solen eller stjernerne. Et kunstigt lys kan fx være et neonoplyst miljø, en lampe eller et stearinlys.

I billeder, der viser noget overnaturligt kan der være sendelys, fx lys der strømmer fra en sky, en engel eller en helgen.

En anden version af dette kaldes *clair obscur*, som er et urealistisk lys, der viser eller fremhæver et element i billedet, hvor lyset ikke har nogen kilde.

Opgave 6

Udfyld en farve-palet på næste side, der viser farvernes opdeling og blanding. Den skal være tegnet med primærfarverne og sekundærfarverne (som minimum).

Farve-palet

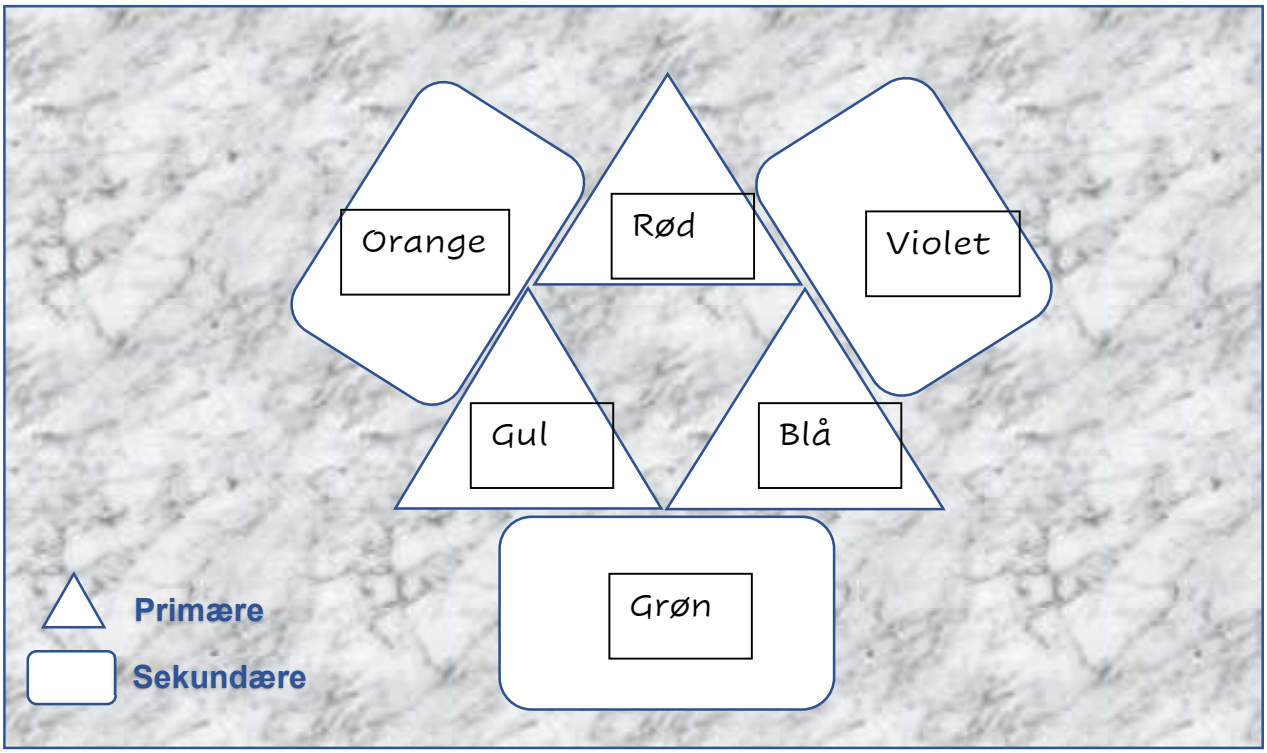

Opgave 7

Hvilke former for lys ser man på billedet?

	Ja	Nej
Kunstigt lys	x	
Naturligt lys		x
Sendelys	? måske	
Belysningslys		x
Clair Obscur	x	

Jens Juel, 1764

Symboler

En vigtig del i malerier, reklamer, film og litteratur er **SYMBOLER**. Et symbol er et tegn eller element, der har en ekstra betydning ud over det, som det umiddelbart er. Fx vil mange tænke på kristendom, hvis de ser et kors, fordi korset er almindeligt brugt som symbol for kristendom. I oldkirken brugte man også en fisk som billede på kristendommen, men det symbol er der ikke mange, som kender mere.

FARVER

FARVE	BETYDNINGER
Rød	Kærlighed, aggression, stærke følelser
Blå	Kvalitet, eftertanke, kulde
Gul	Falskhed, guld
Grøn	Vækst, håb, umodenhed, ungdom
Orange	Glæde, luksus
Violet	magt, værdighed
Sort	Død, angst
Hvid	Uskyld, renhed

Der findes så mange symboler, at der findes hele bøger, som kun handler om symboler. Du skal og kan ikke lære dem alle sammen, men nogle er vigtigere og mere almindelige end andre. I billedanalysen bruges der fire typer af symboler: farver, væsener, genstande og motiver.

Farver har symbolske betydninger ligesom *væsener* og *genstande* kan have det. Men et motiv kan også være symbolsk ved at den handling, der sker i motivet, er et meget velkendt motiv som fx En kvinde der rækker en mand et æble, får os til at tænke på historien om Adam og Eva.

Genstande har mere faste betydninger end farver. Det er fordi farverne ofte har både en positiv og en negativ betydning. Derudover har forskellige kulturer givet farver andre betydninger.

De betydninger som vises i tekstboksene, er de traditionelle vestlige symbolers betydninger.

VÆSENER & GENSTANDE

Symbol	BETYDNINGER
Træ	Kundskabens træ
Lam	Jesus
Slange	Satan, ondskab
Hund	Trofasthed
Kat	Listighed
Due	Helligånden, Fred
Hjerte	Kærlighed
Cirkel	Evighed, livets ring
Spejl	Identitet
Kranie	Død
Timeglas	Tiden, Livet
Anker	Tro
Ørn	Styrke, stolthed
Ravn	Død og ødelæggelse
Bro	Overgang
Rose	Skønhed, kærlighed

OPGAVE 8

Du skal sammen med en arbejdsmakker fremstille et vendespil, der (som minimum) indeholder de symboler og betydninger, der er her i boksene. Derefter spiller I vendespillet sammen med hinanden. Find evt. billeder til vendespillet:

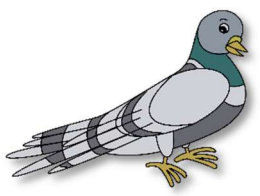	**Helligånden, Fred**

Fortolkning & Perspektivering

Når man har undersøgt et billede eller en teksts forskellige dele er 'analysen' færdig. Derefter begynder arbejdet med at gøre de tanker man har gjort til en samlet **FORTOLKNING** af det som undersøges. De spørgsmål man skal forsøge at besvare i fortolkningen, er hvad man mener *de enkelte dele* fra analysen kan fortælle om:

(A) **kunstnerens hensigt** med billedet eller

(B) **temaet**, og eventuelt

(C) **tiden, hvor billedet blev malet**.

Alle dele kan være med i en analyse, men man kan også vælge at fokusere på mere på én vinkel end på de andre. Det vigtigste er, at man kommer med eksempler på de detaljer, der betyder noget for analysen. Det er ikke nok at sige, at 'der er mange varme farver' i billedet. Man bør fortælle, hvor man ser de varme farver og bruge sin viden om komposition til at fortælle, hvor i billedet man befinder dig med sit blik. Man skal vise, at man har trænet sit fagsprog (som du har gjort i dette hæfte). Husk det gælder at komme 'ned i detaljerne … og på med medaljerne'.

Analysemodel

1 Præsentation	
2 Analyse **Hvad ser vi i billedets forskellige dele?**	3 Fortolkning **Hvilke tanker og stemninger skaber billedets dele om vigtige temaer eller tiden som billedet er fra?**
Motiv, Tema og dybde	
Personer	
Komposition	
Perspektiv & Linjer	
Farver & Lys	
Symboler	
4 Perspektivering	**Hvordan ligner billedet andre billeder med samme budskab? Eller tekster med samme tema?** **Hvordan er temaet aktuelt i dag?** **Hvad er dit eget kendskab og vurdering af billedet og temaet?**

Formidlingsopgave

I denne afsluttende del skal du virtuelt besøge et museum og udvælge et billede som du vil fremlægge en analyse af. Fremlæggelsen skal indeholde en præsentation, analyse, fortolkning og perspektivering af dit valgte billede. Du skal med andre ord arbejde med **FORMIDLING** af en billedanalyse. Du kan bruge modellen på forrige side til at opbygge din fremlæggelse.

OPGAVE 9

Du skal finde et kunstbillede ved at gå på et virtuelt besøg hos **Statens Museum for Kunst**. Følg linket herunder:
https://www.google.com/maps/@55.6886705,12.5777215,2a,75y,354.23h,81.62t/data=!3m6!1e1!3m4!1sFsGwcUl3P65cPmXiwXuUHg!2e0!7i13312!8i6656

Undersøg de tilstødende lokaler, kunstværkerne og kunstnerne. Vælg et maleri og udarbejd en formidling af jeres billedanalyse, så den indeholder: en *præsentation*, *analyse*, *fortolkning* og *perspektivering*.

En håndfuld gode råd til fremlæggelsen

1. Vælg et billede med mennesker, der har et miljø omkring dem – det giver mest at snakke om.
2. Benyt visuel understøttelse i jeres formidling – vis billedet og zoom udpeg de dele I taler om.
3. Benyt så mange fagord som muligt og vær grundig i gennemgangen.
4. Fortæl om det, der overrasker jer og skaber undren.
5. Husk jeres personlige præg på perspektiveringen. Det er jeres perspektiv, I skal vise.

METODE TIL FREMLÆGGELSE

a. Udvælg et passende maleri på Statens Museum for Kunst (følg linket)
b. Læs om maleriet. Skriv noter til jeres PRÆSENTATION
c. Arbejd jer igennem billedets dele ved hjælp af ANALYSENS fagsprog
- **Motiv, tema, dybde**
- **Personer**
- **Komposition**
- **Perspektiv og linjer**
- **Farver og lys**
- **Symboler**

d. Kom med FORTOLKNINGER på de forskellige dele (forsøg at besvare de 3 spørgsmål). Den forklaring, der bedst kobler jeres svar med det I iagttager i billedet, er jeres fortolkning
e. Formuler jeres PERSPEKTIVERING ud fra undervisning, temaer og personligt kendskab
f. PRÆSENTER jeres samlede billedanalyse for klassen

Læringsmål - Selvevaluering

Du kan *præsentere* et kunstbillede (side 2)

Du kan analysere et billedes *motiv, tema* og *dybde* (side 3-4)

Du kan analysere et billedes *personer* (side 5-6)

Du kan analysere et billedes *komposition* (side 7-8)

Du kan analysere et billedes *perspektiv* og *linjer* (side 9-10)

Du kan analysere et billedes *farver* og *lys* (side 11-12)

Du kender til billeders *symboler* (side 13)

Du kan efter analysen *fortolke* et billede og formulere din *perspektivering* (Side 14)

Du kan fremlægge din samlede analyse af et kunstbillede (side 14-15)